



**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

2 Vtrum ens analogicè diuidatur in substantiam & accidens.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94179](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94179)

SECTIO II.

Virum ens analogice diuidatur in substantiam & accidens.

distinatio rationis formalis fundata in re, & completa per intellectum. Secundo, quia si in re nulla est distinctio, nihil est quod in re accidat alicui: nam idem non potest accidere sibi ipsi, cum nihil possit cogitari magis essentiale, quam idem sibi: ergo sine distinctione in re non potest concipi vera ratio accidentis: realis nam de ratione accidentis est, vt accidat alicui. Vel potest aliter formari ratio, quia de ratione accidentis est aliqua realis inherencia actualis, vel appetitudo, sed eiusdem ad seipsum non potest esse vera & realis inherencia, sed omnimoda identitas secundum rem: ergo sine distinctione aliqua in re non potest vera ratio accidentis intelligi. Tertio declaratur aliter, quia quando mens concipit diuersis modis seu conceptibus eandem substantiam, nullum format conceptum distinctum, & adaequatum essentiae talis substantiae: ergo quilibet ex illis conceptibus est inadaequatus substantiae secundum rationem substantialem, & essentialem eius: ergo ratio formalis concepta in substantia, vt sola ratione distincta ab illa, nunquam habet veram rationem accidentis. Primum antecedens patet, quia si substantia quilibet concipitur distincte, & adaequate, vt in se solum vno conceptu concipietur, & secundum vnam rationem formalem illi adaequatam & essentialem, quia nulla ratio formalis potest esse magis essentialis, quam illa, quae est adaequata entitati rei, & ab illa in re ipsa non distinguitur: ergo nulla forma vel modus potest habere in re veram rationem accidentis, nisi vel realiter, vel modaliter ex natura rei à substantia distinguatur. Atque hoc modo intelligi videtur, quod D. Thom. ait in primum, distinctione 33. quæst. 1. articulo quarto, ad quartum, ea, quæ sunt in genere substantiae & accidentis, non esse in re idem, vt latius docet 4. contra Gen. cap. 4.

Alii denique distinctione vtendum putant. Aliud est enim loqui de accidente reali, & physico: aliud vero de accidente logico, seu prædicamentali. Accidens priori modo dicitur quod in re vere inest, & accidentaliter aduenit, & hoc sine dubio requirit distinctionem aliquam ex natura rei, vt argumenta proxime facta conuincunt. Posteriori autem modo dicitur accidens, id quod secundum modum prædicationis, & conceptionis nostræ accidentaliter, ac contingenter dicitur, secundum specialem aliquam rationem, quæ ad constituendam aliquam ordinationem prædicamentalem sufficiat, & huiusmodi accidens non semper requirit actualem distinctionem in re iuxta hanc sententiam. Quam existimo necessario esse probandam, propter argumentum factum, quod ad distinctionem prædicamentorum non semper est necessaria distinctio in re. Quod etiam verum esse de aliquibus generibus accidentium ad substantiam comparatis, præsertim Relatione, & Quando, & discursu prædicamentorum constabit. Deinde, negari non potest, quin aliqua denominationes prædicamentorum accidentium à rebus, quæ sunt substantiæ desumantur, vt esse vestitum, deauratum, & alia similes. Præterea metaphysicè abstractendo, ac præscindendo, aliqua sunt extra essentiali rei, quæ à parte rei non sunt actu distincta: ergo pari ratione poterunt aliqua prædicari accidentaliter, secundum prædicamentalem distinctionem, etiam si in re non sunt distincta à substantia. Et ita facile possunt argumenta pro aliis sententiis adducta dissolui, quamquam non omnia exempla, quæ in eis sumuntur, vera sint. Quæ omnia ex discursu prædicamentorum accidentium euidentius & clarius intelliguntur. Nunc vero vt comparemus substantiam & accidens, præcipue agimus de accidente vero & physico, ac reali, aliàs non poterit commode fieri comparatio.

Tom. II. Metaphys.

I.

Vponimus ens non dici æquiuoce de substantia & accidente, neque enim in hoc inuenio inter auctores opinionum diuersitatem: estque expressè sententia Aristotelis 4. Metaphys. cap. 2. & aliis locis infra citandis, & necessario sequitur ex dictis supra de vno conceptu formali, & obiectiuo entis: nam nomen æquiuocum subordinatur distinctis conceptibus. Item sequitur ex dictis de obiecto huius scientiæ: non enim posset ens in communi esse obiectum Metaphysicæ, si esset mere æquiuocum. Item hoc ipsum necessaria consecutione infertur ex dictis de diuisione entis in increatum & creatum: nam si respectu horum non est æquiuocum, multo minus erit respectu substantiæ & accidentis: longè enim maior distantia est, minorque conuenientia entis creati ad increatum, quam accidentis ad substantiam creatam. Vnde rationes ibi factæ, hic possunt eadem efficacitate applicari. Quod ergo Porphyrius ex sententia Aristotelis dixit in cap. de specie, ens æquiuoce dici de primis decem generibus, primum Scotus in 1. distinct. 3. negat apud Aristotelem inueniri: de Porphyrij autem auctoritate non curat. Deinde dicendum est ab antiquis auctoribus analoga sub æquinocis comprehendere, vt constat ex Aristotele in Antepæd. c. 4. & ex Augustino in Categoriis cap. 2. Et hoc significauit Arist. locis infra citandis de analogia entis, & præsertim 1. Elench. c. 6. vbi agens de æquinocis, exempla ponit in ente. Relinquitur ergo quæstio de analogia entis creati, respectu substantiæ, & accidentis.

II.

Prior sententia de vniuersali
necesse est
entia creati

Et quidem auctores omnes, qui ens faciunt vniuersum ad Deum & creaturas, consequenter dicunt, ens creatum esse vniuersum ad substantiam & accidens, vt Scotus in 1. distinct. 3. quæstio. 1. & in 3. distinct. 8. quæstione 1. & Gabriel in 1. distinct. 2. quæstio. 4. & alij, tum Scotistæ, tum Nominales. Fundamenta huius sententiæ eadem fere sunt in hac quæstione, quia in illa de Deo & creaturis, & immediate quidem probant ens creatum dicere vnum conceptum formalem & obiectiuum communem substantiæ & accidenti, quia contingit esse nos certos aliquid esse ens creatum, & postea inquirere an sit substantia, vel accidens. Item, quia per accidentia inuestigamus substantias, quod non facimus, nisi incipiendo ab his, in quibus substantia formaliter conuenit cum accidente, & deinde distinctionem vel differentiam inuestigando. Si enim substantia & accidens in nullo conceptu formaliter conuenirent, ex vi accidentis nullum conceptum substantiæ formare possemus, quia neque proprium, vt per se constat, neque communem, si talis communis conceptus non admittatur: necessario ergo admittendus est: si autem aliquis conceptus est communis, maxime conceptus entis. Item, quia substantia & accidens in ratione entis creati sunt aliquo modo similia: tam enim accidens ac substantia, habet suum esse, per quod est intrinsece ens. Item, quia ens creatum potest esse obiectum scientiæ, & medium vel extremum demonstrationis, & ex illo confici potest vniuersalis propositio, & contradictio, quæ omnia sunt indicia manifesta vnius conceptus communis formalis & obiectiuus. Ex hoc vero vterius concludunt dicti auctores, ens creatum esse vniuersum, quia dicitur de substantia & accidenti secundum idem nomen, & eandem rationem, quæ est vniuersorum definitio.

Posterior sententia opposita.

III.

Communior vero sententia est, ens esse analogum ad substantiam & accidens. Hæc censetur
§ esse

esse sententia Aristot. dicto lib. 4. Metaph. cap. 2. & 7. lib. c. 1. & 4. & lib. 1. Ethic. c. 6. Quibus locis D. Thom. Auer. Alexand. & alii idem docent. Tenet etiam Porphy. in c. de Specie, vt idem sequuntur Albert. Ammonius & alii. Et D. Thom. sepiissime, & omnes eius discipuli hanc sententiam docent, vt supra retuli. Atque hæc sententia absolute loquendo, probanda est. Rationes autem, quibus multi ex Thomistis illa confirmant, à nobis admitti non possunt, nam intendunt vt excludant vnum conceptum obiectiuum entis. Prima est illa, quod ens dicitur immediate de substantia & accidentibus omnibus, quod repugnat nomini vniuoco, quia terminus vniuocus significat immediate vnam rationem præcisam & abstractam & communem illis, de quibus vniuoce dicitur.

IV. Secunda ratio est, quia, si accidens esset vniuoce ens, non definiretur per substantiam, contra Aristot. 6. Metaphysicæ cap. 1. Sequela patet, quia, quæ vniuoce conueniunt in aliqua ratione, conueniunt in eadem definitione, & ideo non potest vnum per aliud definiri.

V. Tertia ratio est, quia si ens esset vniuocum respectu substantiæ & accidentium, posset in eorum definitionibus poni, quia semper licet in definitione ponere omnes rationes communes, in quibus propinquiora genera possunt vniuoce resolui: nam loco nominis positi in definitione, licet eius definitionem ponere, teste Aristotele 2. Topic. cap. 2. Consequens autem est contra eundem Aristot. 8. Metaphysicæ textu 17. & plane falsum, & contra vsum omnium. Ratio autem esse potest, vel quia ens non est genus, neque differentia, vel certe, quia ens adiunctum ceteris prædicatis nihil eis addit, vt ait Aristot. 4. Metaphysicæ cap. 2. vnde esset superuacanea nugatio addere ens, ceteris definitur terminis. Quarta ratio afferri solet, quia si ens esset vniuocum, esset genus: nam esset vniuersale: esset enim vnum in multis, & de multis, & non posset esse aliud vniuersale, quam genus, vt patet facile discurrendo per reliqua, & quia prædicaretur de pluribus differentibus specie. Consequens autem est falsum, alijs prædicamenta non essent primo diuersa, neque darentur decem suprema rerum genera: possentq; dari differentie contrahentes ens: nam hoc est de ratione generis: hoc autem esse impossibile probat Aristot. 3. Metaphysicæ text. 10. quia genus est extra rationem differentie: ens autem esse non potest extra rationem alicuius.

Expenduntur rationes posterioris sententia.

VI. Nihilominus hæ rationes mihi non videntur efficaces: nam prima, vt dixi, non solum procedit contra vniuocationem entis, sed etiam contra unitatem conceptus eius: nam si ens habet vnum conceptum, necesse est, vt illum immediate significet, nisi fortasse sit sermo de medio in re ipsa præciso ab inferioribus, vel saltè quod ita possit ratione præscindi, vt habeat differentias contrahentes, in quibus non includatur, quomodo conceptus entis non est præcisus ab inferioribus, vt supra dixi, quamuis absolute sit medium ratione distinctum à substantia & accidente. Quod si illo priori & stricto modo medium sumatur, negabitur facile de ratione termini vniuoci esse, vt significet immediate aliquam naturam illo modo abstractam & præcisam ab inferioribus: nam satis est, quod significet rationem communem æque inuictam in inferioribus, quomodo cumq; communis sit: nam ex ratione vniuocationis nihil aliud colligi potest, & ex discurfu huius sectionis variis exemplis constabit illum modum præcisionis & abstractionis non esse necessarium ad vniuocationem.

VII. Secunda ratio posset fortasse in aliquo sensu esse efficax, vt infra videbimus, vt tamen proposita est dissolui potest distinguendo consequens ibi illatum, nam aut est sermo de accidente vt ens est, vel vt acci-

dens est. Priori modo consequenda est sequela: nam verissimum est, in definitione accidentis, vt est ens, non cadere substantiam, sed solum id, quod est de ratione entis in quantum ens. Quamuis Caicet. de ente & essentia quæst. 3. contrarium sentiat, & citat Antonium Trombetam idem asserentem. Ex quo ad hominem quidem bene contra illum argumetur, tamen absolute illud falsum est. Quia plus de ratione accidentis in quantum accidens, quam in quantum ens, sed habitudinem ad substantiam præcise dicitur quantum accidens: non ergo in quantum ens: ergo vt sic non definitur per substantiam. Item ens in quantum ens habet suam rationem, in qua non ponitur substantia, vt supra declaratum est: sed accidens præcise sumptum in quantum ens, solum constituitur illa ratione formali entis: ergo. Denique hoc evidenter sequitur ex unitate conceptus obiectiuum entis, contra quam æque procedit ratio illa in hoc sensu proposita. Hinc vero non sequitur vniuocatio, vt mox videbimus, & supra late declaratum est tractando de analogia entis ad creatum & increatum. Posteriori autem modo negatur sequela: nam accidens licet non ex communi ratione entis, tamen ex propria ratione accidentis vt tale est, indiget per substantiam definiri, eo quod sit entis ens. Quod si dicas, etiam hoc regnare vniuocationi entis: respondeo fortasse id verum esse: hæc enim ratione dixi, posse illam rationem esse efficacem, id tamen non recte probatur ratione ibi facta, scilicet, quia, quæ vniuoce conueniunt, habent eandem definitionem: est enim hoc verum, si definiantur præcise sub ratione, in qua conueniunt, non sub propriis rationibus.

Tertia ratio non solum procedit contra entis vniuocationem, sed etiam contra unitatem conceptus eius, vel potius (vt verius loquar) contra neutram earum procedit, sed difficultatem quandam proponit, quæ in omni sententia & opinione locum habet. Nam, siue ens sit vniuocum, siue analogum, & siue dicat vnum conceptum, siue non, nihilominus verum est substantiam esse ens per se, & accidens ens in alio. Cur ergo in definitione, quæ datur per substantiam, vel accidentis, non licebit ponere loco substantie ens per se, & loco accidentis ens in alio? Vt si dicitur angelus, quod sit substantia creata intellectualis, cur non dici potest ens creatum per se, intellectuale. Rursus eadem difficultas est de nouem primis generibus accidentium: vnumquodque enim definitur, vel potius describitur esse accidens taliter afficiens substantiam: cur ergo non poterit definiri esse ens in substantiam, taliter afficiens illam: & de inferioribus accidentibus similiter inquiri potest, cur, siue definiuntur per sua suprema genera, non possunt per descriptiones illorum, in quibus ens vel accidens ponitur, definiri. Neque enim ea incommoda, quæ in tertia ratione contra hunc definiendi modum proponuntur, videntur esse alicuius momenti, quia, licet definitio sufficienter detur per genus proximum & differentiam, & omnes differentias intermedias, & eadem ratione poterit loco supremi generis poni prædicatum transcendens cum modo determinato. Neque propterea committitur: vt nugatio sicut non committitur, cum dicitur substantia esse ens per se, sed distinctius explicatur, quod substantia dicitur confusus: & licet ens includatur in ipso modo per se, & in omnibus differentis inferioribus, tamen vt non sit nugatio, sufficit diuersus modus significandi, & concipiendi, per modum determinabilis, & determinantis.

Hæc proposita sint, non vt concludamus, ens ponendum esse explicitè in definitionibus rerum, sed vt ostendamus, eandem esse difficultatem in quacumq; sententia de analogia entis. Nam, si ens non est ponendum in definitionibus, non ideo est, quia est analogum, sed quia est transcendens. Quocirca dicendum est,

est, cum Aristoteles negat ens poni in definitionibus, loqui de propriis definitionibus, quæ ex genere & differentia constant, in qua proprietate dicendum etiam est, suprema genera definiri non posse, ideoque transcendente ad definitiones rerum non pertinere. Accedit, quod ad censetur superuacaneum, quia quando res quilibet definitur, supponitur esse ens, nam quæstio quid est, supponit quæstionem, an est. Quod si quis veller, ut rem totam distinctissime explicaret, quoad posset, loco substantiæ (& idem est proportionaliter de accidente) illa qualemunque eius descriptionem ponere, esset quidem prolixus & morosus, & misceret descriptionem cum propria definitione, nihil tamen falsum diceret, aut faceret adfurdum, ut argumentum, mea sententia, conuincit, etiam si ens Analogum sit, imo etiam si vnum conceptum non diceret.

Ad quartam rationem neganda est sequela, quia, licet ens esset vniuocum, posset non esse genus, quia non dicit conceptum vnum omnino præsum a differentis, sed in eis inclusum, & ideo non facit propriam compositionem Metaphysicam, cuius veluti potentialis pars est genus. Vnde multi probabiliter sentiunt, accidens esse vniuocum, & non esse genus, & motum similiter dici vniuocum de actione & passione, & ipsum ens esse vniuocum respectu aliquorum, licet non respectu omnium, de quibus exemplis postea dicemus. Posset etiam in hoc numero poni persona, vel relatio increata, prout communis est tribus personis vel relationibus diuinis, dicitur enim vniuocum de illis: quæ enim ratio Analogiæ ibi excogitari potest, dicitur etiam in quid, si formaliter de quidditate personæ, vel relationis, ut sic loquamur, & tamen non est genus, cum non possit habere differentias contrahentes: hæc enim duo quasi correlatiua sunt. Latius ergo patet vniuocum prædicatum, etiam in quid, quam genus. Quare consequenter dicendum est, tale prædicatum vniuocum non esse vniuersale, eo scilicet modo, quo Porphyrius de vniuersalibus tractauit, quæ in prædicamentis collocantur, vel ad prædicamenta coordinanda, & distinguenda deferunt. An vero tale prædicatum possit latiori modo dici vniuersale, quæstio fere erit de modo loquendi, quæ ad rem præsentem parum, aut nihil referet.

Resolutio.

¶ Igitur ratio Analogiæ entis creati respectu accidentis & substantiæ sumenda est ex eodem principio ex quo Analogiam entis ad Deum & creaturam declarauimus, nimirum, quia ens per se & essentialiter postulat hunc ordinem descendendi prius ad substantiam, quam ad accidens, & ad substantiam per se, ad accidens vero propter substantiam, & per habitudinem ad illam.

Qualis Analogia hic interueniat.

¶ Quod ut declaremus, dubitari potest primo, an hæc Analogia sit proportionalitatis, an proportionis. Multi enim existimant esse proportionalitatis tantum, ut Caietanus, & alii. Et re vera, qui negat vnum conceptum entis, coguntur ita sentire, nisi velint dicere accidens esse ens per solam extrinsecam denominationem, quod absurdissimum est. Alij vero vtrumque Analogiæ modum hic admittunt. Ego vero idem censeo hic esse dicendum, quod de ente communi ad Deum & creaturas dictum est: hic scilicet, non interuenire proprie Analogiam proportionalitatis, sed attributionis tantum. Non quod non possit a nobis considerari illa proportio, quod sicut substantia se habet ad suum esse, ita accidens se habeat ad suum: nam sicut re vera in re est proportio, ita etiam potest a nobis considerari: sed, quod accidens sit, nec denominetur ens propter hanc proportionem.

Tom. II. Metaphys.

tionem, sed propter intrinsecum esse, per quod in ordine entium constituitur.

¶ Quod eisdem argumentis confirmari potest, quibus supra in explicanda Analogia entis ad Deum, & creaturas vsi sumus. Nam vox Analogia secundum proportionalitatem duplici impositione significat sua significata. Vna propria, altera per translationem & Metaphoram, propter nonnullam similitudinem, vel proportionem. Nomen autem *ens*, non significat hoc modo accidens, sed vnica impositione, qua impositum est ad significandum quicquid aliquo modo habet esse. Est ergo hæc Analogia attributionis, atque ita illam explicuit Arist. i. Ethic. c. 6. Vbi ait, eas esse Analogas, & dici per prius & posterius, quia quod est per se, scilicet substantia, prius natura est eo, quod ad aliquid, id est, ad substantiam ipsam, dicitur, ut est accidens: & 4. Metaph. cap. 2. ait, *ens multipliciter dici, verum ad vnum*, & comparat cum sano, quod est Analogum attributionis. Atque idem repetit lib. 7. c. 4. & lib. 11. c. 3. & lib. 12. c. 4. Vbi etiam declarat, reperiri quandam proportionalitatem inter principia accidentis & substantiæ, non tamen dicit, Analogiam entis positam esse in hac proportionalitate, sed in attributione. Et eodem modo intelligendus est D. Thom. in 3. distinct. 1. quæst. 1. artic. 1. vbi eandem proportionalitatem proponit: alii tamen locis diserte explicat, hanc Analogiam solum esse proportionis, præsertim 1. cont. Gent. cap. 34.

Qualis attributio hæc sit.

¶ Secundo dubitari potest, qualis sit hæc Analogia attributionis entis creati ad substantiam & accidens. Ad quod breuiter ex superius tractatis dicendum est, cum duplex sit analogia attributionis, vna quæ sumitur ab eadem forma, quæ intrinsece est in vno Analogorum, in aliis vero per intrinsecam denominationem; altera, quæ dicit formam seu rationem formalem intrinsece inuentam in omnibus Analogis cum aliquo ordine vel habitudine eorum inter se: dicendum (inquam) est, hanc Analogiam esse posterioris modi, non prioris. Nam accidens non est ens per denominationem extrinsecam a substantia, sed per intrinsecam entitatem suam, secundum quam habet suum proprium esse: est enim aperta repugnancia, quod aliquid sit ens reale per extrinsecam denominationem, nam sola extrinseca denominatio nihil rei ponit in re denominata. Item, quia ostendimus supra, ens immediate significare vnum conceptum obiectiuum, cuius formalis ratio intrinsece reperitur in omnibus entibus, & ex vi illius sub entis significatione seu Analogia comprehenduntur. Est ergo hæc Analogia cum intrinseca habitudine seu inclusione rationis formalis entis, tam in accidente, quam in substantia. Vnde fit, hanc Analogiam non posse in alio consistere, nisi in hoc, quod illamet ratio formalis entis, non omnino æqualiter & indifferenter descendit ad accidens, & substantiam, sed cū quodam ordine, & habitudine, quam per se requirit, nimirum ut prius sit absolute in substantia, & deinde in accidente cum habitudine ad substantiam.

¶ Et ita soluitur fundamentum Scoti. Recte enim probat, ens significare substantiam & accidens medio eodem conceptu formali & obiectiuo, negamus tamen id satis esse, ut sit vniuocum proprie, nisi sit etiam perfecte vnum in habitudine & in differentia ad inferiora. Et in hoc differt hæc vnitas conceptus entis ab vnitate generis: nam genus, licet in speciebus sit inæqualiter perfectum ratione inæqualium differentiarum, ex quo dici solet physice aut secundum rem esse æquiuocum seu analogum, tamen secundum se sumptum non solum abstrahit ab illa inæqualitate, sed etiam ab omni ordine vnus ad alterum, quia non descendit ad vnā speciem median- te altera, aut per habitudinem ad alteram, & ideo

S 2 Meta

XIII.

XIV.

XV.

Metaphysice est perfecte vniucum: secus vero est de ente propter contrariam rationem. Accedit etiā, quod inæqualitas generis, prout exiit in speciebus, prouenit solum ex differentiis contrahentibus, quæ formaliter ac præcise genus ipsum non includunt, solumque consistit in diuersis gradibus perfectionis: at vero illi modi, quibus ens creatum determinatur ad esse substantiæ, vel accidentis, intrinsece includunt ipsam ens, & ideo dicitur ens quodammodo ex se habere illam inæqualitatem, quam habet in substantiā & accidente. Quæ etiam non consistit in qualitate diuersitate perfectionis, sed in participatione adeo diuersa, ut in substantia sit absolute & simpliciter, in accidente vero solum diminute & per habitudinem ad substantiam.

XVI.

Ex quo etiam intelligimus, hanc analogiam esse diuersam ab aliis, quia in re ipsa ex sit, & ex vi eius derivatur ad nomen absque vlla negotiatione intellectus nostri, sed sola impositione talis nominis ad significandam talem rationem formalem: quæ ex se non respicit plura, nisi cum ordine & habitudine eorum inter se: unde nomen ideo est analogum, quia significat rationem analogā, seu non perfecte vnam, neque æque indifferentem. Alia vero analogia, in quibus secundaria significata solum per denominationem extrinsecam talia sunt, fundantur potissimum in impositione & attributione intellectus nostri, nā forma significata per nomen ex se tantum est in vno analogato, & non dicit intrinsecam habitudinem ad aliud, sed intellectus noster considerans aliquam habitudinem extrinsecam, transfert nomen, & analogiam complet.

Sine accidens absolute ens.

XVII.

Tertio dubitari potest, an hæc analogia tanta sit, ut ratione illius absolute negandum sit, accidens esse ens, nisi cum aliquo addito, scilicet ens secundū quid, vel entis ens, prout loquitur Aristoteles 7. Metaphys. textu 2. & 15. Quidam enim videntur sentire, hanc locutionem absolute prolatam: Accidens est ens, esse falsam: quod significat Soto in Antepred. capite 4. quæstione 1. in probationibus conclusionis tertie, & post concl. 4. soluens quoddam argumentum, nescio quam differentiam in hoc inuenit, inter analogiam entis ad creaturam respectu Dei, & ad accidens respectu substantiæ: nam de creatura dicitur simpliciter, de accidente vero minime, sed tantum secundum quid.

XVIII.

Sed nihilominus dicendum est, non obstante hac analogia, ens absolute & sine addito prædicari posse de accidente. Quod patet primo ex communi modo concipiendi & loquendi omnium Philosophorum, qui absolute dicunt, sola entia realia constitui in prædicamentis, & quantitatem, vel qualitatem esse realia entia. Item hac ratione ens potest esse medium, & extremum demonstrationis, & ex eo potest confici vera distributio, & contradictio. Unde ipsæmet Soto in fine illius quæstionis, negat hanc propositionem, Omne ens est substantia, & merito, nam si omne ens esset substantia, non recte diuideretur ens in substantiam & accidens. Hinc vero aperte sequitur, hanc esse veram, Accidens est ens: nam si non omne ens est substantia, ergo aliquod ens est non substantia: ergo aliquod ens est accidens: quid enim esse potest illud ens, quod non est substantia, nisi accidens? ergo per simplicem conuersionem, accidens etiā est ens. Præterea, quænam differentia ratio potest in hoc assignari inter creaturam respectu Dei, & accidens respectu substantiæ? ideo enim absolute dicitur creatura ens, quia habet intrinsecum esse suum, quo formaliter existit, sicut Deus per suum, quamuis non sit æquale, neque independens, ut auctores contrariæ sententiæ docent: sed etiam accidens habet suū esse intrinsecum, quo formaliter existit, quamuis non æ-

que perfecte, nec independenter ac substantia: est ergo in hoc eadem proportionalis ratio: sicut ergo homo est ens, non obstante analogia ad Deum, ita & qualitas est ens, non obstante analogia ad substantiam.

Neque Aristoteles vniquam hoc negauit, sed solum ait accidentia non habere, quod sint entia, nisi in substantia, seu ut entis entia, ut Diuus Thomas in dicto loco 7. Metaph. declarauit. Cum autem dicitur, accidens esse ens, non excluditur, quod sit entis ens, sed tantum non exprimitur. Dices, analogia per se sumpta stare pro primario significato, cum ergo accidens dicitur absolute ens, in rigore significatur, quod sit substantia. Responderetur illud axioma habere locum in analogatis, quæ per diuersas impositiones significant plura, vnum proprie, aliud Metaphorice, vel vñ intrinsece, aliud per solam extrinsecam denominationem: nō vero in his, quæ immediate significant vnam rationem formalem intrinsece inuentam in multis, ut patet in analogia entis ad Deum & creaturas. Et ratio est clara, quia cum talis ratio sit immediatum significatum talis vocis, & illa ratio proprie & intrinsece reperitur in omnibus analogatis, de omnibus poterit simpliciter prædicari. Neque obstat potest, quod non eodem ordine, vel perfectione reperitur in singulis, quia hoc non excluditur per illam prædicationem, sed solum affirmatur, talem rationem, scilicet entis ut sit in accidente reperiri, quod verum est:

Sine accidentia inter se comparata vniucē entia.

Quarto dubitari potest, an ens creatum dicatur vniucē de accidentibus inter se comparatis, esto sit analogum ad illa comparatione substantia, videtur enim fieri nō posse: ut eadem vox ex vi eiusdem impositionis & significationis sit analogā & vniucē, etiam respectu diuerforum: ergo si ens absolute est analogum, non potest esse vniucē respectu accidentium, etiam si inter se comparantur. Atque ita multi sentiunt, & præsertim coguntur ita philosophari qui negant, ens creatum immediate significare rationem aliquam communem vel substantia & accidenti, vel accidentibus inter se, sed immediate significare decem suprema genera: hinc enim aperte sequitur, non posse esse vniucē, etiam ad prædicamenta accidentium, quia de ratione vniucē est, ut significet immediate aliquam rationem communem. Quanquam Fonseca, qui in ea est sententia libro 4. Metaphys. c. 2. q. 1. sect. 5. affirmat, licet ens sit analogum respectu eorum, de quibus immediate dicitur, esse tamen vniucē respectu aliquorum, quæ sub eodem genere, vel specie continentur, ut de homine & equo, vel de duobus hominibus: eadem autem ratio est de duobus coloribus, vel aliis accidentibus, & qualitatibus. Quod si illi obiciat, quia si ens absolute sumptum non dicit vnam rationem, non potest esse eiusdem rationis comparatione quarumlibet rerum, ac proinde neque vniucē. Respondet, negando assumptum, quia, licet ens non dicat vnam rationem, sed plures, per aliquam illarum potest esse vniucē, v.g. per rationem substantiæ, aut qualitatis. Sed contra, quia inde non habetur ens esse vniucē, sed substantiam, vel qualitatem. Neg enim verum est, ens significare substantiam, vel qualitatem sub propriis rationibus earum. In quo non æquiparatur ens ad cætera analogā, vel æquinocā, sed est in eo longe diuersa ratio, nam alia nō significant plura ex vnica impositione, sed ex pluribus, & ideo ex singulis impositionibus significant singula significata secundum proprias rationes. At vero ens significat substantiam, qualitatem, &c. ex vi vnus impositionis, & ideo impossibile est, ut significet singula secundum proprias rationes, quod etiam in superioribus aliis rationibus late confirmatum est.

Quæ-

Quapropter aliter procedendum est iuxta principia a nobis posita, & dicendum, eam quidem sententiam esse veram, non tamen esse adeo restringendam: Ratio prioris partis est, quia quamuis ens respiciat substantiam & accidentem cum habitudine & ordine, qui fundet Analogiam, duas vero substantias præsertim completas & integras æque respicit sine tali ordine: ergo respectu illarum nullam rationem Analogiz habet: Hæc autem ratio æque procedit de duobus accidentibus, quæ inter se nullam habent habitudinem, quia eo modo, quo vnumquodque illorum est ens, habet suum esse sine habitudine ad aliud: ergo nulla ratio Analogiz excogitari potest in ente respectu illorum: cum ergo sit commune illis, & non Analogum, erit vniuocum.

Atque hinc declaratur altera pars, cuius sensus est, hanc vniuocationem non esse restringendam ad res contentas sub eodem genere vel specie, sed etiã posse habere locum in rebus diuersorum prædicamentorum, vt v. g. in quantitate & qualitate, quæ sub nullo communi genere continentur. Probatur eadem ratione, quia ens dicit rationem communem illis, & non per habitudinem vnius ad aliud: ergo æque respicit vtrumque, ergo nulla ibi ratio Analogiz intercedit. Imo etiam si quis contendat, ens dici de qualitate & quantitate, non propter rationem communem nec propter attributionem, sed propter proportionalitatem, scilicet, quia sicut quantitas se habet ad suum esse, ita qualitas se habet ad suum: licet (inquam) sic aliquis opinetur, non potest explicare Analogiam in ente respectu qualitatis & quantitatis, inter Analogiam (inquam) veram ac propriam, in qua nomen per prius de vno dicitur quam de alio, quia nec quantitas, nec qualitas habet, quod sit ens propter proportionem ad aliam, quia non est maior ratio de vna, quam de altera, sed vtraque absolute est ens per suum esse, in quo fundatur quidē illa proportio tanquam relatio quadam, tamen hæc non sufficit ad Analogiam, nisi vel sit tam impropria, vt non sufficiat ad formalem convenientiam, vel nisi cum convenientia formali (quæ hic negari non potest, vt supra ostendimus) alia habitudo vel dependentia intercedat. Quia similis relatio vel proportio etiam in vniuocis reperitur, imo tanto proprior & exactior, quanto maior est vniuocatio: nam, sicut homo comparatur ad suam sensibilem differentiam, ita leo ad suam, & sic de aliis.

Posset forte excogitare, aut respondere aliquis, in hac comparatione entis ad quantitatem, verbi gratia, & qualitatem nec vniuocationem esse, neque Analogiam sed equiuocationem: sumereque posset argumentū ab aliis Analogis tam attributionis, quam proportionalitatis, sanum enim, quamuis analogice dicatur de vrina & medicina respectu animalis, tamē respectu earum inter se videtur æquiuoce dici, quia nec dicitur vniuoce, vt per se constat, cum nihil commune illis significet, neque analogice, quia non dicitur de vna per habitudinem ad aliam. Sic etiam leo videtur æquiuoce dici de Christo, & de dæmone, quamuis de vtroque dicatur analogice per comparisonem ad verum leonem. Et videtur illa Analogia esse proportionalitatis, quia illa vocis translatio fundata videtur in comparatione Christi, v. g. & leonis ad vtriusque fortitudinem: nam sicut leo se habet in suis actibus ad fortitudinem suam, ita Christus ad suam. Tamen quia hæc proportio longe diuerso modo, & in diuersis rebus consideratur in Christo & in dæmone: ideo respectu illorum videtur vox æquiuoca: & idē facile est considerare in aliis Metaphoricis translationibus.

Sed quidquid de aliis Analogis impropriis aut Metaphoricis, in quibus verum sine dubio est, non esse vniuocationem respectu extremorum, quæ ex diuersis habitudinibus aut proportionibus idem nomen participant, & questio tantum de nomine esse potest, an illa sit dicenda æquiuocatio aut Analogia saltem mediata, quod magis videtur habere vsus: ita

Tom. II. Metaphys.

men in præsentī hoc dici non potest. Quia, vt dicebamus, si proportionem seu proportionalitatem hic consideremus, non est impropria & Metaphorica, sed cum convenientia formali, quæ sufficit, vt nomen significet illa omnia sub eadem communi ratione. Si verò sermo sit de attributione, quamuis quantitas & qualitas diuersas habitudines dicant ad substantiam tamen non denominantur entia ab illis habitudinibus, vt diuersæ sunt, sed solum vt in ratione essendi similes sunt. Quapropter accommodatius esset exemplū in sano, v. g. quatenus de multis medicamentis dicitur, nam licet sit Analogum respectu animalis, est tamen vniuocum respectu diuersorum medicamentorum, quia eadem ratione & æque primo de illis dicitur, & licet in eis diuersi sint modi efficiendi sanitatem, tamen non sumunt sani denominationē ex illis modis, vt diuersi sunt, sed solum vt conueniunt in communi ratione efficiendi sanitatem. Et confirmatur tandem hæc posterior pars, nam etiam albedo & nigredo, v. g. habent diuersas habitudines ad substantiam, imo & substantiæ ipsæ, vt homo, v. g. & equus habent diuersos modos essendi específicos, & nihilominus ens dicitur vniuoce respectu illorum, quia ratio entis vt sic neque explicat, neque requirit illā diuersitatem. & ideo, illa non obstante, habet suam vnitatem formalem, seu obiectiuam, quæ, si aliunde tollatur, habitudo vnius ad alterum seu dependentia, sufficit ad vniuocationem: sed hoc totum reperiri potest in aliquibus primis generibus accidentium, si ens ad illa præcise sumpta comparetur, ergo.

Ad rationem in contrarium factam respondetur, non esse inconueniens, idem nomen esse Analogum & vniuocum respectu diuersorum, vt dictum est de sano respectu animalis & medicamenti, vel respectu medicamentorum inter se. Et patet à fortiori, nam potest esse æquiuocum & vniuocum, vt canis respectu animalis & fideris, vel respectu plurium larrantium. Et ratio est, quia quod respectu quorundam significat diuersas rationes, vel rationem communem cum habitudine & ordine, potest respectu aliorum significare rationem eandem, & sine ordine vel habitudine inferiorum inter se. Fateor tamen intercedere differentiam, quia in aliis æquiuocis vel Analogis, nomen non habuit Analogiam & vniuocationem etiam respectu diuersorum ex vi eiusdem impositionis, sed ex vna habet vniuocationem, & ex pluribus Analogiam, vel equiuocationem, quia multiplex illa significatio solum in multiplici impositione, vel Metaphorica translatione fundatur. At vero ens ex vi vnius & eiusdem impositionis habet vtrumque respectum comparatione diuersorum. Ratio est, quia non significat plura ex vi plurium impositionum, sed ex vi vnius rationis obiectiue in multis inuēta, quæ in quibusdam reperitur cum ordine & habitudine eorum inter se, in aliis vero sine tali ordine vel habitudine. Sed quæres, an hæc vniuocatio eius respectu accidentiū inter se sit vniuersalis respectu omnium generum accidentium, vel aliquorum tantum. Respondeo hoc pendere ex simili questione de accidente in communi, an sit vniuocum ad omnia, quam infra tractabimus.

Sitne ens vniuocum ad omnes substantias.

Quinto potest dubitari, an ens dictum de substantia, & de omnibus, quæ sub substantia continentur, sit vniuocum respectu illorum, vel aliquam admittat Analogiam. Ex cuius dubii resolutione pendet cognitio primi Analogati, seu principalis significati in hac Analogia entis creati respectu substantiæ & accidentis. Videri ergo potest ens esse vniuocum ad omnes substantias, quia substantia est primum Analogatum in ea partitione, quidquid ergo participat rationem substantiæ participat rationem primi Analogati: ergo participat simpliciter, seu

xxv.

xxvi.

principaliter rationem entis: ergo vniuoce. In contrarium vero est, quia ipsamet substantia, quæ ab accidente condistinguitur, non est vniuoca respectu omnium, quæ sub illa continentur: ergo neque ens potest esse vniuocum respectu illorum: consequentia patet tum à paritate rationis, tum etiā quia ratio entis creati primario solum conuenit illis entibus, quæ sunt substantiæ simpliciter. Antecedens vero patet, quia substantia, prout condistinguitur in hac diuisione contra accidens, abstrahit à completa & incompleta, ut sic autem non est vniuocum prædicatum, sed analogum, quia substantia incompleta tantum est substantia secundum quid, & e qua re disp. seq. tractabimus. Atque hæc posterior pars videtur veritati conformior. Ad quam confirmandam potest etiam accommodari fundamentum positum de substantia & accidente, nimirum, quod substantia completa primario ac per se habet suum esse, substantia vero incompleta totum suum esse habet in ordine ad substantiam completam: ergo ens ex se postulat hunc ordinem, ut primario in substantia completa, deinde vero in incompleta in ordine ad completā reperiatur: dicitur ergo de illis secundum eandem rationem analogia.

XXVII.

Atque hinc consequenter existimare quis potest, primum significatum huius analogi non esse substantiam in communi, ut abstrahit à completa, & incompleta, sed substantiam simpliciter, quæ sola est substantia completa. Quod quidem verum est, si sit sermo de tota latitudine entis creati absolute sumpti. Si vero sermo sit de tota illa significatione, prout ad hæc duo membra reuocatur, sc. substantiam & accidens, ut in hac diuisione sit, necesse est dicere substantiam ut sic, in tota sua abstractione esse primum analogatum, quia alias non posset in hac bimembri diuisione, ut talis est, primum significatum designari. Ad hoc autem necesse non est, ut primum analogatum in se sit vniuocum respectu omnium, quæ sub illo comprehenduntur, neque etiam quod ens de illis vniuoce dicatur, sed satis est, quod ens primario dicatur de substantia absolute & simpliciter comparatione accidentium: ita ut, licet comparatione substantiarum prius de vna, quam de aliā dicatur, tamen ipsamet secundaria significatio in latitudine substantiæ sit primaria respectu accidentium.

XXVIII.

Dices hinc sequi, comparando ens ad solas substantias incompletas & accidentia, de illis analogice dici, & primario de substantiis incompletis. Consequens autem videtur falsum, primo, quia substantia incompleta non est capax accidentis, unde accidens non dicitur habitudinem, nec per se pendet, nisi à substantia completa: ergo solum comparatione illius est analogatum sub ente. Deinde, quia alias sequitur, quodlibet accidens esse analogice ens respectu cuiuslibet substantiæ incompletæ: quod etiam videtur falsum, tum quia sepe accidens nullā habet subordinationem & dependentiam cum hoc, vel illo modo, aut differentia substantiæ, tum maxime, quia aliquod accidens videtur esse simpliciter nobilior ens, quam aliqua substantia incompleta, ut v. g. intellectus videtur esse perfectior ens, quā materia prima, & quā forma lapidis, & gratia videtur loge nobilior.

XXIX.

Responsio prima esse potest concedendo primam sequelam: non enim potest aliter intelligi analogia inter accidens in communi, & substantiam etiam in communi, ut abstrahit à completa, & incompleta, nisi ratio entis primario intelligatur conuenire substantiæ non solum quatenus talis, vel talis est, sed etiam ex se, & ex sua præcisa, ac communi ratione. Unde videtur fieri omne ens, in quo talis ratio substantiæ ut sic reperitur, esse principaliter ens, quam accidens.

XXX.

Ad primam autem impugnationem, negatur substantiam incompletam non esse capacem accidentis: anima enim rationalis incompleta substantia est, & in se recipit accidentia, & materia prima iuxta pro-

babilem sententiam recipit quantitatem, quod si aliqua substantia incompleta se sola non est capax accidentium, id habebit ex proprio modo essendi, non ex communi ratione substantiæ incompletæ. Unde dicitur secundo, quamuis substantia incompleta per se primo non recipiat accidentia, tamen substantiam completam non recipere illa, nisi quatenus ex incompletis constat, vel physice, vel metaphysice, pro ratione compositionis suæ: & hoc satis esse, ut ratio entis per se primo recipiat substantiam absolute, siue completam, siue incompletam comparatione accidentis. Ad alteram vero partem conceditur sequela. Ad primam vero impugnationem respondetur, ut ens sit analogum ad quoduis accidens, respectu cuiusque substantiæ, non oportere, ut tale accidens secundum peculiarem rationem dicatur habitudinem ad talem substantiam, sed satis esse ut ratio substantiæ in se sit prior, quam ratio accidentis, & quod illa constituat ex se ens simpliciter, non vero hæc, licet in particulari hoc accidens dicatur habitudinem ad hanc substantiam, & non ad aliam. Sicut sanum dicitur analogice de quolibet signo cōparatione animalis, licet in particulari hoc signum indicet sanitatem in hoc animali, & non in alio. Adde idem argumentum fieri posse de accidenti respectu substantiæ completæ, quia non quolibet accidens dicitur habitudinem ad quamlibet substantiam completam.

Secunda impugnatio videri potest difficilius, quia totus ordo accidentium nobilitate superat totum ordinem substantiæ creatæ, etiam completæ, non quod omnia accidentia omnes substantias superent, seu quod quædam accidentia videantur nobiliora quibusdam substantiis, sicut è contrario: imo, quia comparando maximum ad maximum, nobilissimum accidens perfectissimam substantiam superare videatur. Ut enim Theologi docent, & in hoc opere nos sepe indicauimus, substantia creata non potest esse supernaturalis, neque ordinis diuini: accidens autem potest esse supernaturale, & diuini ordinis: tale ergo accidens superabit in perfectione supremam substantiam etiam completam. Et sane, qui dicitur ceteris intellectum esse perfectiorem materia aut forma lapidis, facile inducitur, ut credat esse perfectiorem tota substantia lapidis. Quam ob rem posset esse alius respondendi modus generalior, nimirum quantum accidens in communi sit analogice ens respectu substantiæ, posse nihilominus dari aliquod accidens simpliciter perfectius aliqua substantia creata, sicut potest interdum species contenta sub genere minus nobili esse simpliciter perfectior quam ea, quæ continetur sub genere nobiliori, ut ex Dialectica suppono, & in sequentibus attingetur, iuxta quam sententiam poterit esse analogia ex vi imperfectionis & subordinationis sub ratione communi, quamuis secundum particulares rationes sit excessus in perfectione in inferiori analogato. Ita ut licet substantia ut sic est nobilior accidente, non tamen omne contentum sub substantia sit absolute nobilior ens: quam omne contentum sub accidente. Quæ quidem responsio non videtur omnino improbanda, maxime si sub generali substantiæ appellatione etiam modi substantiales veniant. Quis enim dubitet gratiam esse perfectius ens, quam modum substantiæ, vel vniuocis formæ substantialis ad materiam?

At vero loquendo de propriis, completis, & perfectis substantiis, non videtur dubitandum, quin à toto genere substantia creata sit perfectior accidente & consequenter quod nobilissima substantia creata excedat nobilissimum accidens, aliā qualis erit analogia: Unde consequenter fit ut perfecta substantia, etiam si sit ordinis naturalis simpliciter perfectior sit quolibet suo accidente, etiam supernaturali, & perfectissimo in eo ordine, nam quantumvis tale accidens videatur magna perfectio, non est nisi quoddam ornamentum talis substantiæ, ad cuius perfectionem essen-

essentialiter ordinatur: & quia tota perfectio talis accidentis non transcendit ordinem qualitatis, qui imperfectus est comparatione substantia. Et ob eandem rationem probabiliter existimo, quomodo tale accidens possit secundum quid superare substantias, vel omnes, vel plures, aut in modo essendi, aut in aliqua virtute agendi, vel aliquo alio effectu, tamen in gradu entitatis simpliciter esse perfectiorem quamlibet substantiam quolibet accidente, immo illam esse simpliciter ens, hoc vero secundum quid, quia esse substantia hoc ipso quod est natura sua subsistens nobilior est, magisque participat perfectionem diuini esse, quam esse accidentis. Vnde quantumcumque perfectionem accidentis habere videatur, tamen semper habet illam commensuratam & limitatam ad imperfectum modum essendi accidentis.

Alia diuisiones entis creati declarantur.

Vltimo ex dictis de hac diuisione facile iudicare quis poterit, quid dicendum sit de aliis diuisionibus entis, quas superiori sectione attigimus: diximus enim posse diuidi ens in absolutum & respectuum, in incompletum & completum, seu perfectum vel imperfectum. De quibus omnibus dubitari potest, an sint vniuocae diuisiones, vel Analogae: nam quod non sint xquiuocae facile constat ex dictis. Et breuiter dicendum est, omnes has diuisiones esse Analogas. Cuius rationem quidam reddunt, quia in illis omnibus diuisum non habet unitatem in conceptu formali vel obiectiuo sed in sola voce. Sed hoc falsum esse ostendimus. Alii reddunt rationem, quia in illis omnibus non potest diuisum contrahi seu terminari per differentias, in quibus ipsum non includatur. Sed hoc non semper impedit vniuocationem vt supra ostendi, & infra dicam tractando de accidente. Ratio ergo sumenda est ex dictis in praecedente diuisione, quia in omnibus diuisionibus numeratis includitur aliquo modo seu participatur praedicta diuisio, aut fundamentum Analogiae eius. Quod breuiter declaratur in vna vel altera illarum diuisionum. Diuisio enim entis creati in absolutum, & respectuum, in altero membro includit substantiam cum multis generibus accidentium, in alio vero tantum quoddam imperfectum accidentium genus. Sic enim intelligenda est illa diuisio de praedicamentali & accidentaria relatione, alioqui nullum ens creatum omnino absolutum a relatione transcendentali. Vnde ex eo saltem quod ens absolutum vt sic perfectissime reperitur in substantia, necesse est vt illa diuisio sit Analogae, & quod ens natura sua positius prius determinari absolutum, quam ad respectum. An vero inter accidentia ipsa absoluta & respectiua eadem Analogia intercedat, dicemus melius infra tractando de accidente.

Rursus in diuisione illa entis in incompletum & completum, alterum membrum proprie & in rigore sumptum pro ente essentialiter completo solam substantiam integram complectitur: aliud vero comprehendit, tam accidentia, quam incompletas substantias, quatenus in quadam negatione, vel imperfectione inter se conueniunt, & ideo non est dubium quin per prius dicatur ens de ente completo, quam de incompleto. Quod si ens completum non sumatur in eo rigore, sed generalius pro ente completo quasi respectiue, id est, habente complementum quod in suo genere vel praedicamento requirit, sic etiam completum ens est per prius ens quam incompletum absolute, quia dicitur rationem entis, quae in perfecta substantia primario soluitur: tum etiam respectiue, quia totum esse entis incompleti est propter completum. In hoc tamen sensu est valde impropria diuisio, nam ens completum illo modo sumptum

non solum non est vniuocum, cum ex se sit commune ad substantiam & accidentis, sed etiam videtur potius dicere Analogiam proportionalitatis, quam proportionis, nam accidens non dicitur ens completum nisi ex quadam imperfecta imitatione substantiae non per conuenientiam formalem propriam, sed per proportionalitatem. Quod si aliqua est tibi conuenientia formalis, magis esse videtur rationis quam realis, nempe in Metaphysica compositione, ex genere & differentia: nam in Physico complemento, & perfectione re vera non conueniunt.

Dices, quomodo hoc verum sit de accidente in abstracto sumpto, tamen in concreto videtur esse ens completum Physice, & habere realem ac Physicam compositionem: imo hac ratione videtur habere vniuocam conuenientiam cum substantia completa: nam includit totam perfectionem eius, & aliquid addit. Respondetur, si tale ens formaliter sumatur vt accidentale, non dicitur esse completum in genere entis, sed incompletum & imperfectum. Si autem sumatur vt constans ex substantia & accidente, & vtrumque includens, sic deficit a ratione entis completi, quia non est vnū per se, sed per accidentis, & ex hac parte non habet vniuocam conuenientiam cum substantia completa. Sed de hac diuisione multa alia dici poterunt, quae commodius tradentur in particulari, disputando de substantia & accidente. Et per hoc facile erit de aliis similibus diuisionibus iudicium inferre.

XXX V.

DISPUTATIO XXXIII.

De substantia creata in communi.

Explicata diuisione entis in communi dicendum est de propriis rationibus substantiae creatae, & accidentis, & quoniam substantia dignior est, prior etiam illius consideratio, de qua differunt Aristoteles, partim in Dialectica, in praedicamentis substantiae, partim libr. 5. Metaphysicorum capite octauo. In quibus locis praedicamentum substantiae constituit, & nonnullis adhibitis diuisionibus, illius rationem declarat, & aliquas eius proprietates assignat. In 7. vero & 8. Metaph. multa disputat de substantia, tamen in libro 7. praecipue agit de substantia, vt significat essentiam rei, sub qua significatione etiam accidentia Analogice comprehendit, ideoque praecipue agit Aristoteles in eo libro de substantia in ordine ad definitionem, quod fere Dialecticis commune est, vt ipse ibidem fatetur. At vero in libro 8. agit de propria substantia & praesertim materiali, & partibus eius, materia scilicet & forma. Nos vero prius dicimus de substantia in communi (agimus autem de creata, ne id semper repetere necessarium sit:) deinde de substantia spirituali & postea de materiali, quantum ratio Metaphysicae doctrinae permittit. Quia vero essentialis ratio substantiae, in communi declarari non potest a nobis, nisi per ordinem ad substantiam, seu ad suppositum creatum: eo quod & nomen substantiae a subsistendo, vel substando sumptum sit, & ratio ipsa substantiae non nisi in ipsis suppositis exerceatur, & per illa a nobis cognoscatur: ideo in praesenti disputatione solum communem rationem substantiae, traditis quibusdam diuisionibus, declarabimus, ea fere exponendo, quae Aristot. in praedicamento substantiae tradidit: in sequent. vero disputatione dicemus de substantiali supposito, eiusque formali constitutiuo, nam his cognitis ipsa essentialis ratio substantiae creatae magis perspicua fiet.

(..)